

О ПОЕЗИЈИ И О ПОЕТИЦИ БОРИСЛАВА РАДОВИЋА

ИНСТИТУТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И УМЕТНОСТ
БИБЛИОТЕКА ГРАДА БЕОГРАДА

НАУКА О КЊИЖЕВНОСТИ
Поетичка истраживања бр. 22

Уредник
ДРАГАН ХАМОВИЋ

Редакциони одбор
др Јован Делић
др Александар Јовановић
др Александар Јерков
др Слађана Јаћимовић
др Драган Хамовић
др Предраг Петровић
др Светлана Шеатовић
др Бојан Чолак
др Недељка Перишић
др Марко Радуловић (секретар)

Рецензенти
др Бојан Јовић
др Александар Јерков
др Предраг Петровић

О ПОЕЗИЈИ И О ПОЕТИЦИ
БОРИСЛАВА РАДОВИЋА

ЗБОРНИК РАДОВА

ИНСТИТУТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И УМЕТНОСТ
БИБЛИОТЕКА ГРАДА БЕОГРАДА

Београд, 2017.

Зборник је резултат рада на пројекту „Смена поетичких парадигми у српској књижевности XX века: национални и европски контекст“ (178016) који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Објављивање књиге помогао је Секретаријат за културу Града Београда.

САДРЖАЈ

Увод	7
------------	---

I

<i>Јован Делић</i> „Поетички динамизам“ Борислава Радовића	11
<i>Радивоје Микић</i> Између херметичности и хумора	39
<i>Драјан Стојановић</i> Сјај бића – „Млеко и мед“ Борислава Радовића	61
<i>Михајло Панџић</i> Митска палимпсестност поезије Борислава Радовића	79
<i>Драјан Хамовић</i> Поетика наслеђа у поезији и есејистици Борислава Радовића	88
<i>Горан Радоњић</i> Аспекти поетике Борислава Радовића: од бјелине до дослуха	107
<i>Бојана Стојановић Панџовић</i> Естетски и поетички допринос савременом развоју песме у прози у књижевном делу Борислава Радовића	120

II

<i>Јелена Новаковић</i> Радовићево читање Малармеових и Валеријевих текстова	141
<i>Саша Радојчић</i> Песништво и моћ: Читање Радовићевог есеја о Вергилију	137
<i>Пејшар Пијановић</i> Poeta minor и poeta doctus	175
<i>Светлана Шешиновић</i> Експлицитни и имплицитни ставови Борислава Радовића о поезији или чежња за прапочетком	189
<i>Јана М. Алексић</i> Аутопоетологија, аутопоетика и остале аутопоетичности Борислава Радовића	203

<i>Јелена Панић Мараш</i> Радовићево читање Давича: проблем песничког стварања	227
--	-----

III

<i>Миломир Гавриловић</i> Ресемантизација митског искуства у песништву Борислава Радовића	245
---	-----

<i>Никола Маринковић</i> Фигура претка у врту Радовићеве поезије: од наслеђених митских ка досегнутим културолошким значењима	261
--	-----

<i>Слађана Јаћимовић</i> Топоними културе у поезији Борислава Радовића	279
--	-----

<i>Драјана Грбић</i> Тишина у поетичком „Лабиринту“ Борислава Радовића	295
--	-----

<i>Мина М. Ђурић</i> Сирин Борислава Радовића – „Сирене“ савременог света	309
---	-----

<i>Марко Аврамовић</i> Свакодневица и жанр-слике у поезији Борислава Радовића	333
---	-----

<i>Владан Бајчетић</i> Видови комике у катренима Борислава Радовића	355
--	-----

<i>Соња Миловановић</i> Самозабрав језика: Реч, речник, реченица Радовићеве поезије	373
---	-----

<i>Сања Паријовић Крчмар</i> Поетичностима Борислава Радовића до компендија о неосимболизму	393
---	-----

<i>Соња Веселиновић</i> Радовићев Бодлер: превод и рецепција	413
---	-----

Индекс имена	431
--------------------	-----

Миломир М. Гавриловић

Београд

gasha88gm@gmail.com

РЕСЕМАНТИЗАЦИЈА МИТСКОГ ИСКУСТВА У ПЕСНИШТВУ БОРИСЛАВА РАДОВИЋА

Сажетак: У раду ће бити назначени и анализирани неколики аспекти поезије Борислава Радовића који указују на плодотворан однос између (ауто)поетичке мисли и митског искуства које се уграђује у Радовићеву поезију. Мит, као облик цивилизацијског искуства, складиште је не само мотива и тематике, већ и механизма и поступака које Радовић преузима, притом ресемантизујући и унеколико детронизујући преузете митеме приликом инкорпорирања у поетски текст. У раду ћемо указати на које начине се мит реактуелизује у Радовићевој поезији, и у којој мери и са којим исходиштима конститутивни елементи Радовићеве поетике комуницирају са искуством које сабира мит.

Кључне речи: поезија, мит, детронизација митског искуства, ресемантизација мита, иронија.

Песников дијалог са традицијом, читавим низом изабраних искустава најразличитијих цивилизацијских оквира, попут историје, мита, књижевности и, уште узевши, уметности, једна је од централних парадигми у поезији многих, ако не и свих, гласовитих песника српске књижевности који су стварали у другој половини двадесетог века. Поезију Борислава Радовића можемо без сумње самерити са том поетичком трасом српске поезије и указати на у критици много пута поновљен

став: „Он је [Радовић – нап. аут.], уистину, песник културе, у најширем смислу речи [...]“ (Јовановић 1988: 164). „Само песници изван културе почињу из почетка и теже потпуној оригиналности, изједначавајући себе са све ствараоцем; песник у култури зна да је само један од, додуше малобројних (можда и одабраних) настављача“ (Исто). Не само настављач, Радовић је песник који и активно комуницира са културама које присваја. Његова се поезија „непрестано креће кроз културу, европску, српску, античку“ (Исто: 180). Поменути механизам традицијског самеравања не активира се без развијене аутопоетске самосвести о традицијском контексту који је пажљиво филтриран из неколиких оквира. При сусрету са поезијом Борислава Радовића, тумачу се указују појединачни традицијски канали са којима његова поезија комуницира, а један од културних оквира, чије се присуство обзнањује у његовој поезији, свакако је мит.¹

Не треба доводити у питање значај и удео митског искуства у Радовићевом опусу, иако репрезентативно издање Радовићеве поезије (2002) сабира тек десетак песама у којима је улога митских реквизита значајна, и нешто више песама у којима је присуство митема попут декора или тек допуне евокативног или рефлексивног тока – насупрот укупној суми од нешто мање од сто шездесет песама у поменутом издању. Ипак, у неколиким песмама које представљају високу меру треће фазе Радовићеве поезије² назире се присуство митског искуства или су у њима мотиви из мита имплицитно присутни, као у песмама „Пев из Калевале“, „Гавранови над Мраковицом“, „Ча-

1 Оквири овог рада одређени су пре свега тумачењем песама које су настале у периоду од 1971. до 2002, и у раду неће бити анализирани песме које припадају првој и другој фази Радовићевог песничког развоја. Када се сагледа издање Радовићевих песама из 2002. године, митски реквизити су присутни пре свега у песмама наречене, последње фазе.

2 Детаљније о у раду помињању периодизацији Радовићеве поезије, као и поетичком оправдању исте, в. Јовановић 1988. и 1994.

гаљска зорница“, „Епиталам“, „Веслачи“, „Пред библиотеком“, „Три руже“, и, свакако, у коначницама треће фазе Радовићеве поезије, песмама „Излазак“ и „Живот вина“. У неким од најуспелијих Радовићевих песама, које припадају, према устаљеној и поменутој периодизацији Радовићеве поезије, трећој фази његовог лирског стваралаштва, мит се појављује као искуство које неизоставно моделује (мета)поетичка исходишта тумачених песама, и, уз то, одређује и својеврсни онтолошки и метафизички оквир егзистенције и постојања самог човека, лирског субјекта Радовићеве поезије.

Што се тиче намере да се, у оквиру овог рада, самери Радовићев поетски опус са употребљеним митским реквизитима, као и са развијеним интертекстуалним залеђем, таква намера је оправдана уверењем аутора рада да мит представља не само тематско-мотивски резервоар из којег се грађа може преузети и потом преобликовати, већ и неку врсту складишта у којем су похрањени како поступци, тако и поетичке инстанце и принципи који се могу реактуелизовати у самом књижевном делу. Другим речима, мит није једноставно део целокупне књижевности, или пак форма која левитира на ободима књижевности, мит „представља матрицу књижевности, којој се велика поезија увек враћа“ (Фрај 1991: 53).³

3 „[...] књижевност [је] реконструисана митологија, чији структурни принципи потичу из мита. [...], књижевност [је] у свом сложеном оквиру исто што и митологија у једноставнијем, [...]“ (Фрај 1991: 60). Фрај не приказује мит само као потку на коју су одређена дела постављена, при чему су очигледна композициона или мотивска преклапања, као што „[...] никад не пада у грубу грешку да су књижевна дела директно изведена из митова“ (Херман Секулић 1991: 9). Уп. са „али само некомпетентни покушавају да сведу песму на мит, или да је изједначе са њим“ (Фрај 1991: 157). Канадски теоретичар мит разуме као облик „вербалног обликовања људског искуства“, које није свеобухватно као књижевност, која може изразити целокупни искуствени регистар човека, док мит „дефинише религиозна уверења једног друштва, његове историјске традиције и космолошка размишљања“ (Херман Секулић 1991: 9).

Детронизација митског искуства

Митско искуство, без обзира на однос који се према њему остварује, увек се, у одређеној мери, детронизује приликом инкорпорирања у књижевни текст. Унос митских реквизита у књижевну грађу активира двоструку ресемантизацију песничког и митског, односно, митопоетског искуства. Најучесталије средство детронизовања и ресемантизације митског искуства у Радовићевој поезији је иронија, с тим да иронијски дискурс у највећој мери прати прати техничко решење – употреба риме.⁴ Синергију иронијског отклона и употребе риме већ је анализирао Бојан Јовић: „У доцнијем раздобљу свог стваралаштва, Радовић [...] готово без изузетака употребљава срок у радовима чији је тон обележен различитим степеном удаљености од обликованог песничког света хумором, иронијом, сарказмом, или пак наглашавањем гротескности песничке теме и мотива, односно несклада између форме и садржине“ (Јовић 2003: 71); односно Предраг Петровић: „Уочљиво је [...] да те песме [у којима је присутна рима – нап. аут.] поред везаног стиха, строфичке организације и риме, повезује још нешто – у свима преовлађује иронични, односно пародијски тон. Зато се недвосмислено намеће закључак о повезаности ова два момента, односно да је у овим песмама рима у функцији произвођења ироничког значења“ (Петровић 2003: 75). Бојан Јовић бележи низ поступака који сведоче о иронијској пројекцији римованих Радовићевих песама, попут „употребе неодговарајућих речи“, „снижавања предодређеног узвишеног стила песме“, „неприкладне обраде песме“, „веселог певања о митским садржајима [...], верско-филозофским догмама [...], болести и смрти“ (Јовић 2003: 69), Предраг Петровић пише о „поигравању са површношћу и лакоћом пронађених гласовних подударана“, „баналном језику“,

4 В. Радовићев познати есеј, „Песничке ситнице“ (2011: 17–24), у коме аутор говори о функцији и одликама најпознатијег од свих ограничења стиха.

„пародијском обртању и приказивању узвишених садржаја на духовит начин“ (Петровић 2003: 78–79), док Радивоје Микић примећује „особену селекцију вербалног материјала“, „увођење ниског тона“, „конвенционална, клишетирана поређења“, „указивање на разлике друштвених појава у савременом свету и митском хронотопу“ (1996: 117–120). Резултат је неоспорива доминација иронијско-хуморног тона у римованим песмама треће фазе Радовићевог стваралаштва, међу којима се, својом успелошћу, али и повезаношћу са митом, истичу песме „Митска прича“ и „*Headline news*“. У наведеним песмама, иронијско се не примећује само у употреби риме, већ и на самом тематском плану. Песма „Митска прича“, у којој је представљена својеврсна дијалектика и поетика стварања, односно записивања мита, у потпуности је одређена, према Слађани Јаћимовић, иронијским: „поступак стварања мита своди се на обављање прорачунатог посничког задатка, на доследно поштовање зацртане поетике и на испуњење задатих клишеа“ (Јаћимовић 2003: 208). На страну што се поступак записивања митског искуства детронизује путем песничких поступака, попут риме, (привидно) неодговарајуће лексике, понављања одређених речи и стихова, спајања ниског и високог стила и патоса, „Митска прича“ је одређена излазним искуством које представља својеврсну критику селекције културног памћења, али и механике односа мита и културе, односно човека као представника друштва које делимично травестира културну заоставштину:⁵

Унели би у митске свеске
нешто прљавог митског рубља;
никад, међутим, без небеске
подршке ни без родољубља.

5 Уп. са: „Не покрећу, дакле, мит хероји и јунаци него њих прави покретачи (богати и моћни који жуде за јаловом славом) употребљавају како им се када прохте, да би их на крају – славне и безначајне – оставили да трају у песмама и празници. Људски пораз је услов уласка у мит.“ (Јовановић 1994: 277).

С нешто прљавог митског рубља,
знали су у то доба ткачи
митова, прича није дубља
али далеко дуже значи. (Радовић 2002: 121–122)

Подвизи предака, походи у „забити разних змајева и грифона“, односно, забележени подухвати парагона и хероја, неминовно се памте и уз „нешто прљавог митског рубља“ – митско искуство се уласком у баштину писане културе неминовно мења, али, парадоксално, упркос детронизовању почетног значења, односно, захваљујући управо том поступку, искуство мита осигурава стабилну дијакхронијску присутност у култури у коју је инкорпорирано. Детронизирајући поступак измене митског искуства, сведен на динамику комбиновања „похода опасних и ретких“ и „прљавог митског рубља“, заправо је поступак који обезбеђује дијакхронијско трајање митског искуства у културном контексту, уз обавезну ресемантизацију истог искуства. Песма „*Headline news*“ конципирана је, према Предрагу Петровићу, попут „шаљиве песмице“ која је проткана „ироничним алузијама на данашње ратове који се воде на некадашњим уручким просторима“ (Петровић 2003: 78). Митско (сукоб митских фигура, Гилгамеша и Хумбабе, односно носилаца читавог низа митолошких поларистичких атрибута који су одређени припадношћу соларном, хтонском или каквом другом регистру) и савремено (округли сто, уредништво, цензура и редиговање вести, слободни и „неслободни“ свет, позиција другог), уз употребу већ наведених поступака у својству иронијског искривљавања, самеравају се у приказу злоупотребе митског искуства, али и митизовања и искривљења стварности и историјског контекста. Митско искуство (чак и када се реактуелизује у делу у коме је пројектован савремени контекст – у тумаченој песми искуство политичких немира и ратова, као и манипулације информацијама) подлеже злоупотреби, али се и таква цивилизацијска упо-

треба мита открива и представља преко песничког поступка који подразумева и субверзивни и травестијски однос како према самом искуству мита, тако и према цивилизацијским редакцијама архетипске митске семантике и накнадном идеолошком пројектовању.

Песнички поступак се значајно мења када се митско искуство детронизује не на плану стилских поступака, језичких средстава и употребе римаријума, већ првенствено на плану идејно-тематског исходишта песме. Критика је ефектно одговорила на изазове које поставља песма „Веслачи“, једна од познатијих и успелијих песама треће фазе Радовићевог песништва, указавши на митске оквире и фигуре присутне у песми: „поједине одреднице (крзна, цуре, цењено предање, лађа) јасно указују на мит о Аргонаутима, а Певач (по легенди баш Орфеј) један је од оних који је стекао свест о сопственој авантури, па је сада саопштава друговима“ (Јовановић 1994: 275). Орфејево излагање је и одвојено наводницима од остатка песме:

„Мислило се да смо се вратили, а нисмо;
с наших путева нико није
доносио крзна, доводио цуре,
како је тврдило цењено предање;
крвависмо гаће и пловисмо, док други
амбаре пунише и ложнице;
веслајте даље, веслајте даље,
орило се за нама са ртова;
веслати даље, децо драга,
то вам је још најбољи начин да се пређе
из мора у море, до ослађених вода,
зеленијих трава и мрснијих земаља“

(Радовић 2002: 123).

Пловидба, односно потрага за златним руном, подухват око којег је организован један од најпознатијих митова грчке митологије (в. Гревс 1987:

493–529), који недвосмислено представља митолошки подтекст тумачене песме, обесмишљен је, „постаје бесконачна узалудност“, а свест о самом јуначком подухвату „оптерећење“ (Јовановић 1994: 275). Сиже мита, самим тим и симболика, исходишта, семантички потенцијал истог представљени су редакцијом самог сижеа и целокупног контекста мита (не само употребљеног сижеа о Аргонаутима, него и сваког мита као модела колективног памћења и искуства) који контролишу они што поздрављају са ртова, да парафразирамо Радовићев стих. Са друге стране, првобитни (цивизацијски, симболички, ритуални) контекст мита, који није успео да очува сопствени интегритет, јесте, барем у поетском простору песме „Веслачи“, од почетног тренутка угрожен изменом и учитавањем секундарних искуствених обзора. Изворни контекст мита, који у модерном тренутку представља или изгубљено или измењено традицијско искуство, остао је ван забележеног митолошког система, самим тим и историје религије и уметности, и у потпуности је померен тек на руб песничког искуства које је одређено тренутком продубљеног разумевања митске динамике, припадајући лирском субјекту, који се удваја у фигуру певача, реактуелизујући његове речи, откривајући истину и о подухвату, али и о механизму који одређује постојање и настајање мита. Измењени контекст мита, који је и присутан у цивизацијском оквиру, повлачи се пред истином песничког искуства које види даље него што се оквири модификованог контекста мита простиру. Целокупни мит (односно, симболички и семантички регистар нареченог мита који је уграђен у културу), обесмишљен је. Подухвати и напори митских фигура и чувена потрага, односно, архетипски сиже мита, као и читав цивизацијски (и идеолошки) оквир који се може назрети у честим прерадама овога мита у многим књижевним радовима, и не само књижевним – доведени су у пи-

тање. Мит (пре свега мит као парадигма, а потом као појединачни архетипски сиже, попут мита о Аргонаутима) није успостављен као корелат изворног митског искуства (оформљеног митског сижеа и одговарајуће симболике), већ се пројектује као прерађено и цензурисано искуство, које је, током историјског трајања мита о Аргонаутима што залази и у савремени тренутак, представљано као примарно и изворно. Питање/коментар „сам враг би знао стигоше л' куд“ – представља излазно искуство песме, у којем се, поред јасног условљавања механизма кључног за дезинтеграцију мита, ипак оставља могућност релативизације и становишта које припада миту. Песма „Веслачи“ је пажљивим одабиром поступака усмерена ка двоstrukим исходиштима: онима у оквиру којих је лирски субјект проникнуо у истинске оквире динамике мита и митског памћења, како је и представљено у досадашњој анализи, и онима у оквиру којих постоји релативизација самог сазнања, па и песничког, што може у пуној мери известити о изворним оквирима митског искуства и његовим исходиштима. Ту се и крије парадокс инкорпорирања митске грађе у лирику (или било који књижевни текст) – свако сазнање или достигнуто искуство (које можемо приписати митском оквиру или самерити са истим) представља проникнуће подесно за релативизацију (односно, свакако се може и изменити и первертовати).

Однос поетског и митског

Сваки унос митског искуства у књижевни текст прати одређени процес (двоструке и повратне) ресемантизације, при чему се митско искуство драстично мења, на шта ћемо указати на примеру Радовићеве песме „Излазак“, једне од његових најзахтевнијих (свакако и најуспелијих) песама, али и једне од најзахвалнијих за тумачење. У песми „Излазак“, која отвара *Песме 1971–1998*, самерено је искуство

свакодневице: човек који викендом одлази из града, возња аутомобилом, семафор, шећерана, картонажа, виноград као декор свакодневнице, али и митски реквизит; и митско: библијски подтекст, резивање првобитног дрвета, тежња ка прајединству, трагање за обећаном земљом, спој лунарне краве и небеског бика, на шта су указали и Александар Јовановић (1994: 283–284) и Гојко Божовић (2003: 34–35). Митопоеетско искуство песме се обликује управо на основу (дис)балансице семантике коју у песму уносе оба оквира, и мит и свакодневица. Свакодневни декор се разбија могућношћу космогоније, зазивањем новог годишњег циклуса, могућношћу библијске симболике и загледаношћу у цивилизацијски зачетак, који се огледа и у митској (пред)временској инстанци. На примеру песме „Излазак“ указаћемо на неке могуће правце ресемантизације митског искуства које се инкорпорира у аутономну књижевну творевину, при чему се у великој мери ослањамо на Мелетинског (в. 1983: 266–281, 283–304), преузимајући, унеколико мењајући, надограђујући и, у одређеној мери, генерализујући низ његових запажања о односу мита и књижевности, превасходно жанровски условљених анализом односа мита и народне приче, епа и модерног романа:

- Демитизација митских реквизита и десаκραлизација митског простора нужна је мера инкорпорирања митског материјала у књижевно дело и релативизује се у оној мери у којој је самерена са песниковом интенцијом. У песми „Излазак“ елементи простора (небо, виноград, природа у коју градски човек одлази) маркирани су присуством митских рецидива, док се мотиви (човек, првобитно дрво, виноград, резивање) доследно трансформишу пред уделом претпостављеног митског контекста;
- „Слабљење строге вере у истинитост ‘митских догађаја’“ (Исто: 268). Наравно, поезија не мари пуно за референтност (као понуђену

тенденцију митског искуства), али може, свакако, према потреби, да је реактуелизује. У овој песми пак митско је реквизит свакодневице, и конституише се као прерогатив слике света која не претендује на истинитост у митотворном смислу, већ која истинитост (понуђену механику и инерцију кретања човека) гради манипулацијом митског, свакодневног и савременог;

- „Губитак етнографске конкретности“ и „слабљење и губљење етиологичности“ (Исто). Пре свега, мит се, приликом уношења у књижевну форму, помера из оквира етнографског миљеа и постаје реквизит саме књижевности. Потом, етиологичности се губе у поезији, али само у оном смислу у којем су карактеристичне за сам мит, који и представља форму етиолошког размишљања. Са друге стране, књижевност поставља такође питања о узроцима одређених појава, било да оне припадају митском, естетском, књижевном или теоријском оквиру, али се не обавезује ничим осим могућношћу да се порекло понуђеног или потражујућег феномена назре;
- „Замењивање митских јунака обичним људима“ – „суботњи човек“ Радовићеве песме није ни Орфеј нити ико од Аргонаута („Веслачи“). *Обично* се односи на припадност свакодневици, мада не можемо порећи да се део укупног митопоетског потенцијала песме „Излазак“ сублимира у фигури централног субјекта песме: њему се приписује тежња ка повратку (траженом) првобитном искуству (и хронотопу), намера да ореже „првобитно дрво“ или могућност да примети космолошку поставку небеских тела. У његовом лику похрањена је могућа фигура културног демијурга који иницира и обезбеђује циклични годишњи проток времена и обнову вегетативног циклуса;

- Митско време (цикличност, неодређена дубина временског трајања) замењује се различитим временским оквирима – у тумаченој песми, свакодневицом и савременим контекстом, који ипак може да се измести у дубину митског искуства, позиционираног на другом крају временске скале, насупротив дијахронији;
- Колективно се замењује индивидуалним, космичко социјалним: ако је и назначен егзодус у песми „Излазак“, у њему не учествује, рецимо, Јеховин народ, већ појединац, који је тек митским реминисценцијама упућен на космичко, али је ипак одређен социјалним статусом (нпр: излазак из града дешава за време викенда, дакле, ван радног времена);
- Митско искуство пробија границе хронотопа, разграђени су просторно-временски оквири: од наслућеног космогонијског тренутка, преко библијског хронотопа, све до савремене суботе у коју је смештен „Излазак“ и свевремености, наслућеној у излазним стиховима песме, време се не релативизује, али су његове границе пренапрегнуте. Простор је одређен мотивима који припадају опозитима, граду (односно култури и цивилизацији) и природи, али су, преко временског напрезања хронотопа, постојани и елементи простора саобразни могућим и понуђеним временским, па и митским инстанцама;
- Митско време не поништава историјско, као ни дијахронију, али уноси нешто од своје најзначајније одлике, цикличности. „митолошко време [...] потискује објективно историјско време, будући да се радње и догађаји у одређеном времену приказују као отелотворења одређених прототипова. Светско време историје претвара се у безвремени свет мита, и то се изражава просторно“ (Исто: 302). Намера субјекта песме „Излазак“ да ореже вино-

град представља у истој мери реквизит могуће митске позорнице, на којој ће демијург орезати „првобитно дрво“ и обезбедити обнављање вегетативног циклуса, а самим тим и егзистенцију и духовне обзоре својих следбеника, као што представља и потребу савременог субјекта да за кратко време измени простор сопствене свакодневице, орезајући виноград у унутрашњости;

- Митско искуство и мит могу учествовати и у „разоткривању закржљалости и изопачености савременог света“ (Исто), као у песмама попут „Митске приче“ и „*Headline news*“. Међутим, у песми „Изназак“ мит и савременост су самени без директних вредносних импликација.

Дакле, без обзира на преозначавање изворног семантичког контекста, у модерну поезију учитано митско искуство чува нешто од својих примарних исходишта, уз могућност да реактелизује неки од механизма делимично измењених инкорпорирањем у књижевну грађу. Песма „Изназак“ се указује као складиште митема, митске симболике, мотива и семантике који се могу обновити и у немитском тренутку, свакодневици, али се, ипак, реквизити митске свакидашњице, будући ресемантизовани, усмеравају ка протоку (ауто)поетичког искуства, које сва потенцијална искуства, а нарочито митско, трасира у оквире исходишта песме.

Радовићева поезија и мит

Мит је свакако један од значајних традицијских канала са којима Радовићева поезија комуницира, без обзира на, у односу на целину његовог песништва, сразмерно невелики корпус песама у којима су употребљени митски реквизити и у којима се активира митско искуство. У Радовићевој поезији мит је употребљен не само као тематски ре-

зервоар већ и као проводник (ауто)поетичког искуства, чак и као поступак, односно средство уобличавања поетског искуства. Радовић веома ефектно користи могућности митопејског израза, митске реквизите попут хронотопа, цикличности, митских инсигнија и прерогатива одређених фигура. Са митским је самерено свакодневно, кроз ресемантизацију; митско искуство Радовићеве поезије је одређено релативизовањем, детронизовањем, и ироничним или пародичним изразом, али и афирмацијом изворног митског контекста. Несумњиви баштиник културе, Радовић користи реквизите и рецидиве мита да би (ауто)поетско искуство песме одредио према (не)измењеним узусима једног ригидног контекста, мита (односно митологије), који се оживљују у Радовићевој поезији, уграђујући у њу нешто од својих изворних семантичких и симболичких оквира. Са друге стране, само песништво Борислава Радовића, барем преко песама у којима је остварен дијалог са митом, пројектује се ка свакодневици, модерном човеку и онтолошким оквирима којима је одређен. Митско искуство је један од модуса које је Радовић ефектно искористио да би митопејским изразом самерио две могућности, дијахронију и цикличност, савременост и мит, и проговорио о човеку модерног доба, којег прате бледе, али постојане огледалске пројекције, што сведоче о протоку митског искуства у савременост, као и о достатности и трајности семантике мита уграђене у модерну поезију.

На том плодотворном споју, песме које припадају трећој фази Радовићевог песништва (као што су „Пев из Калевале“, „Гавранови над Мраковицом“, „Чагаљска зорница“, „Епиталам“, „Веслачи“, „Пред библиотеком“, „Излазак“ и „Живот вина“) – и које сабирају митопејско/митско искуство остају да сведоче о високој мери песништва Борислава Радовића и промишљеним поступцима уграђивања мита као сегмента културе у биће модерне поезије.

Литература

- Божовић 2003:** Гојко Божовић. „Откриће свакоднев-
ног“. У: *Борислав Радовић, њесник*. Уредио Драган
Хамовић. Краљево: Народна библиотека „Стефан
Првовенчани“, стр. 29–40.
- Гревс 1987:** Роберт Гревс. *Грчки митови*. Београд,
Приштина: Нолит, Јединство.
- Јаћимовић 2003:** Слађана Јаћимовић. „Двоструко дно
малих ствари“. У: *Борислав Радовић, њесник*. Уре-
дио Драган Хамовић. Краљево: Народна библиоте-
ка „Стефан Првовенчани“, стр. 83–94.
- Јовановић 1994:** Александар Јовановић. *Поезија српског
неосимболизма: историја једне њесничке осећајно-
сти*. Београд: „Филип Вишњић“.
- Јовановић 1988:** Александар Јовановић. „Борислав
Радовић, путовање кроз културу.“ *Књижевност*
LXXXVI/1–2 (1988): 163–185.
- Јовић 2003:** Бојан Јовић. „Улога риме у поезији Бори-
слава Радовића“. У: *Борислав Радовић, њесник*. Уре-
дио Драган Хамовић. Краљево: Народна библиоте-
ка „Стефан Првовенчани“, стр. 59–72.
- Мелетински 1983:** Мелетински Е. М. *Поешика мита*.
Београд: Нолит.
- Микић 1996:** Радивоје Микић. *Песма: ѡекси и кон-
ѡекси*. Приштина: „Григорије Божовић“.
- Петровић 2003:** Предраг Петровић. „О једној ‘песнич-
кој ситници’ Борислава Радовића“. У: *Борислав Ра-
довић, њесник*. Уредио Драган Хамовић. Краљево:
Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, стр.
73–81.
- Радовић 2002:** Борислав Радовић. *Песме*. Београд: За-
дужбина Десанка Максимовић, Народна библио-
тека Србије, Српска књижевна задруга.
- Радовић 2011:** Борислав Радовић. *Понешто о њесници-
ма и ѡезији*. Београд: Службени гласник.

Фрај 1991: Нортроп Фрај. *Миш и сџрукџура*. Сарајево: Свјетлост.

Херман-Секулић 1991: Маја Херман-Секулић. „Предговор“. У: *Миш и сџрукџура*. Ур. Нортроп Фрај. Сарајево: Свјетлост, 5–13.

Milomir M. Gavrilović

THE RE-SEMANTIZATION OF MYTHICAL
EXPERIENCE IN BORISLAV RADOVIĆ'S POETRY

Summary

This paper delineates and analyses several aspects of Borislav Radović's poetry that indicate the fruitful relationship between (auto)poetic thought and mythical experience built into Radović's poetry. The myth, as a form of civilizational experience, is a store note only for motifs and themes, but also for mechanisms and techniques that Radović activates while re-semanticizing and, to an extent, dethroning the mythemes that he incorporates into the lyrical text. Radović's poetry uses myth not only as a reservoir of themes, but also as a conduit of his (auto) poetic experience, i.e. an instrument for shaping the poetic experience. Radović uses, very effectively, the possibilities of mythopoeic expression, mythical requisites such as the chronotope, cyclicity, mythical insignia and prerogatives of certain figures. Borislav Radović uses the requisites and recidivisms of myth in order to determine the (auto) poetic experience of the poem in accordance with the customs of myth, i.e. mythology, and revitalizes them in his poetry, integrating some of his original semantic framework into it.

О ПОЕЗИЈИ И О ПОЕТИЦИ
БОРИСЛАВА РАДОВИЋА
ЗБОРНИК РАДОВА

Издавачи

ИНСТИТУТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И УМЕТНОСТ
Београд, Краља Милана 2
БИБЛИОТЕКА ГРАДА БЕОГРАДА
Кнеза Михаила 56

За издаваче

др Бојан Јовић
Јасмина Нинков

Лектор и коректор
Недељка Перишић

Преводи резимеа на енглески
Тијана Тропин

Именски рејистар
Марко Аврамовић

Тираж
300

Штампа
Чигоја штампа

ISBN 978-86-7095-231-7

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41.09 Радовић Б. (082)

О поезији и о поетици Борислава Радовића : зборник радова / [уредник Драган Хамовић]. - Београд : Институт за књижевност и уметност : Библиотека града Београда, 2017 (Београд : Чигоја штампа). - 443 стр. : слика Б. Радовића ; 19 см. - (Наука о књижевности. Поетичка истраживања ; књ. 22)

“Зборник је резултат рада на пројекту ‘Смена поетичких парадигми у српској књижевности XX века: национални и европски контекст...’ --> полеђина насл. листа. - Тираж 300. - Стр. 9-10: Увод / уредник. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries; Résumées. - Регистар.

ISBN 978-86-7095-231-7 (ИКУ)

а) Радовић, Борислав (1935-) - Поетика - Зборници
COBISS.SR-ID 228674828